

Rate of return on alternative investment projects expressed as a percentage of the same risk level and deadlines will serve as the discount rate that would allow for comparison with the alternative measure being evaluated. It is noted that the use of the cost method is appropriate for this reason that the problem of effective use of labor is to maximize the cumulative effect of its use. In addition, the effectiveness of the reproduction of labor is calculated by comparing the costs of the process and results of the play.

Also determined that a comprehensive analysis of the effectiveness of state regulation of reproduction of labor power, it is necessary to use as most indicators, as the complexity of use of the above mentioned parameters is one of the main directions of improving the efficiency of state regulation of reproduction of labor.

Key words: *efficiency, government regulation, labour, performance.*

Стаття надійшла 3 лютого 2014 р.

УДК 336.722.11:368.021.28(485)

М. В. Дубина

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ ВКЛАДІВ У ШВЕЙЦАРІЇ

Досліджено сучасну систему гарантування вкладів, яка сьогодні створена у Швейцарії та гарантує не лише повернення вкладених коштів у депозитні програми комерційних банків, але і забезпечує отримання власних коштів клієнтів фондових дилерів. Також у статті виконано порівняльний аналіз систем гарантування вкладів України та Швейцарії з виділенням основних критеріїв такого аналізу: сфери застосування, сфери розповсюдження у відповідності до видів клієнтів, суми граничного розміру відшкодування, джерел виплат, часу сплати коштів клієнтам фінансових установ, кількості учасників.

Ключові слова: *вклад, система гарантування вкладів, страхування, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, фондові дилери, Асоціація захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів.*

Постановка проблеми. Запорукою стабільного розвитку фінансового ринку будь-якої країни є наявність сформованих і дієвих механізмів забезпечення надійності повернення фінансових ресурсів їх власникам, тобто фізичним та юридичним особам. Саме зазначені механізми мають змогу забезпечити поверненість коштів економічним суб'єктам унаслідок настання непередбачуваних обставин. Підтримання відчуття довіри до фінансових посередників є запорукою подальшого розвитку фінансового ринку та національної економіки, оскільки тимчасово вільні кошти фізичних та юридичних осіб, як правило,

є основою функціонування національного господарства. Саме тому всі без винятку країни значну увагу приділяють питанням забезпечення та нарощення довіри між економічними суб'єктами з приводу процесів акумулювання та передання у тимчасово вільне використання фондів фінансових ресурсів.

У кожній країні сформувалася, відповідно до культурних, ментальних, політичних і моральних особливостей розвитку суспільства, система забезпечення довіри громадян до фінансових посередників. Як правило, до цієї системи належать системи гарантування вкладів, що були залучені банківськими установами. В Україні, де нині основні інститути ринкової економіки перебувають у трансформаційних умовах та процесах становлення, актуальними стають питання вивчення зарубіжного досвіду формування об'єктивно потрібних ринкових умовах господарювання механізмів нарощення довіри між різнобічними економічними суб'єктами з приводу руху грошових коштів. Ефективність такої системи дає змогу нарощувати обсяги кредитних та інвестиційних ресурсів, які необхідні для розвитку реального сектора національної економіки.

У нашій країні сформувалася історично банкоцентрична національна економіка, за якої основну функцію у розвитку національного господарства виконують банківські установи. Саме тому актуальними стають питання формування довіри фізичних та юридичних осіб до банківських установ. З цією метою цікавим, з урахуванням рівня надійності та світової репутації, є досвід Швейцарії у побудові системи гарантування вкладів.

Стан дослідження. У науковій літературі сьогодні існує значна кількість наукових праць, автори яких досліджують питання функціонування банківських систем зарубіжних країн, зокрема Швейцарії. До таких учених варто віднести Н. Златіна, О. Костюченко, М. Крючок, М. Марич, В. Міщенко, С. Науменкову та ін. Вивченню теоретичних, методичних і прикладних засад діяльності систем гарантування вкладів, урахуовуючи аспекти функціонування вітчизняної системи, присвячені роботи значної кількості науковців, серед яких, на нашу думку, необхідно виокремити таких, як: С. Аржевітін, Н. Версаль, С. Волосович, С. Куліков, С. Козьменко, Р. Набок, Ю. Фітак та ін. Однак, значна увага у роботах цих науковців приділяється теоретичним і прикладним дослідженням, насамперед розвитку банківської системи Швейцарії, але у невеликій кількості наукових праць досліджено питання формування, функціонування системи гарантування вкладів, що, безсумнівно, є важливою складовою створення ефективної банківської системи загалом.

Метою статті є вивчення сучасного стану системи гарантування вкладів у Швейцарії, визначення її специфічних рис, систематизація позитивних рис функціонування такої системи та виявлення можливостей щодо адаптації досвіду Швейцарії до українських реалій побудови системи гарантування вкладів.

Виклад основних положень. Досліджуючи розвиток банківської системи Швейцарії та окремих її секторів, зазначимо про лідируючі позиції зазначеної країни у банківській системі Європейського Союзу та світу загалом. Швейцарія у багатьох інвесторів і власників доволі значних обсягів тимчасово вільних грошових коштів асоціюється насамперед з надійністю, яка викликає довіру клієнтів до діяльності швейцарських банків. Зокрема, держава, розуміючи надзвичайну важливу роль банківського сектора у розвитку національної економіки, постійно намагається нарощувати рівень якості регулювання зазначеного сектора та у багатьох випадках є лідером упровадження нових норм законодавчого характеру для збільшення ефективності державного контролю за банківськими установами з метою підвищення прозорості та надійності їх діяльності.

Фінансовий сектор Швейцарії, зокрема банківський, є одним із найрозвиненіших у світі. Цьому сприяло декілька факторів: а) політична стабільність; б) нейтралітет (під час світових воєн, відмова від членства у Європейському Союзі, приєднання до ООН тільки 2012 року); в) Закон про банківську таємницю (1934), що забороняє швейцарським банкам надавати інформацію про своїх вкладників; г) стабільність національної валюти – франку – щодо інших світових валют; г) наявність значних валютних коштів у швейцарській економіці – третина всіх офшорних фондів світу розміщена у швейцарських банках [2, с. 6; 7].

Стабільність і надійність банківської системи Швейцарії, яка викликає глибоку повагу клієнтів до діяльності банківських установ зазначеної країни, також обумовлені достатньо складним, проте ефективним, державним регулюванням функціонування різнобічних фінансових посередників, яке є динамічною системою, що постійно розвивається відповідно до тенденцій розвитку світової економіки.

Нині головним регулятором і наглядовим органом фінансового ринку Швейцарії є Управління з питань регулювання фінансових ринків Швейцарії (Swiss Financial Market Supervisory Authority – FINMA), яке розпочало свою роботу 1 січня 2009 року відповідно до Федерального Закону про Наглядовий орган фінансового ринку Швейцарії від 22 липня 2007 р. Управління з питань регулювання фінансових ринків Швейцарії створено внаслідок об'єднання трьох органів – Федерально-

го управління особистого страхування (FOPI), Швейцарської федеральної банківської комісії (SFBC) та Управління по боротьбі з відмиванням грошей (MLCA) – в єдиний наглядовий орган. Управління є незалежним наглядовим органом, а головна мета його діяльності полягає у надгляді та захисті учасників швейцарських фінансових ринків. В Управлінні працює близько 350 фахівців із різних секторів фінансового ринку. Діяльність нового регулятора охоплює регулювання та надгляд за функціонуванням великих банківських груп, банків, фінансових посередників, фондових бірж, торговців цінними паперами, схем спільного інвестування, комплексний надгляд за страховою діяльністю, взаємодію з юридичними, правоохоронними та міжнародними органами, а також сферу фінансових послуг [4, с. 107].

Окрім зазначеної установи, яка покликана забезпечувати стабільність банківської системи Швейцарії, в країні створено також систему гарантування вкладів, яка повинна сприяти зростанню довіри клієнтів до банків зазначеної держави. Зокрема, у Швейцарії, на відміну від України, зазначена система гарантує не лише повернення вкладених коштів у депозитні програми комерційних банків, але і забезпечує отримання власних коштів клієнтів фондових дилерів у разі втрати фінансових ресурсів через погіршення фінансового стану таких суб'єктів. Державний орган, що виконує функції гарантування вкладів, – це Асоціація захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів (The Depositor Protection Scheme for Swiss Banks and Securities Dealers). Головною метою його функціонування є захист депозитів клієнтів банків у Швейцарії і, відповідно, зміцнення довіри споживачів послуг банківських установ і фондових дилерів, здійснення власного внеску в організацію стабільності швейцарської фінансової системи.

Особливістю системи гарантування вкладів у Швейцарії є те, що законодавча база передбачає, що всі відділення швейцарських банків і дилерів з цінних паперів повинні бути членами Асоціації захисту депозитів для швейцарських банків та фондових дилерів. У разі виникнення ситуації, за якої банківська установа або дилер цінних паперів не може виконати свої зобов'язання перед власними клієнтами, учасники цієї асоціації акумулюють необхідний обсяг коштів, який потрібний для виплати клієнтам збанкрутілої установи, сума якого встановлюється Управлінням з питань регулювання фінансових ринків Швейцарії. Така схема цілком гарантує, що клієнти неплатоспроможного банку або фондові дилери отримають свої кошти впродовж одного місяця, що зазначено у законодавстві. Своєю чергою, учасники асоціації повернуть надані для компенсації кошти у результаті ліквідації

банку або фондового дилера з продажем його майна, витребування належних йому активів і т. д.

Зазначена система має свої переваги найперше для клієнтів банківських установ і фондових дилерів Швейцарії, оскільки забезпечує їм гарантію повернення коштів за мінімальної участі держави в цьому процесі. Такий механізм дозволяє учасниками банківського ринку та ринку цінних паперів самостійно вирішувати проблеми неплатоспроможності окремих установ та бути більше зацікавленими у повній компенсації клієнтам коштів, що можуть бути ними втрачені. Практика функціонування такої системи гарантування вкладів у Швейцарії сприяє зацікавленості самих учасників фінансового ринку у дотриманні стабільності на ньому, що підвищує рівень довіри клієнтів до діяльності зазначених установ. Подібні до механізму гарантування вкладів у Швейцарії, системи існують також і в інших країнах, зокрема Австрії, Франції, Італії, Люксембургу, Нідерландах і Великобританії. В цих країнах національні системи страхування депозитів вимагають сплачувати страхові премії за фактом виникнення страхового випадку – банкрутства банку (ex-post). Тобто банки сплачують страхові премії у розмірі, потрібному для сплати страхового відшкодування вкладникам збанкрутілого банку [5, с. 56; 3, с. 37].

У таблиці 1 наведено порівняльну характеристику систем гарантування вкладів в Україні та Швейцарії, що дозволяє окреслити відмінності та подібності між зазначеними системами.

Розглянемо більш детально джерела формування ресурсної бази Асоціації захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів. Зокрема, відповідно до законодавчої бази основними джерелами формування коштів є:

- 1) щорічні внески членів організації;
- 2) добровільні внески;
- 3) внески на оплату різнобічних послуг [6].

Особливістю витрачання акумульованих коштів є те, що, на відміну від українських реалій, у Швейцарії формування фінансових ресурсів на виплату вкладів клієнтам, які постраждали унаслідок банкрутства фінансової установи, відбувається після прийняття рішення Управлінням з питань регулювання фінансових ринків Швейцарії, яке визначає загальний обсяг коштів, який повинен бути сформований. Необхідну суму розділяють на частини серед усіх членів Асоціації захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів відповідно до напрямів діяльності та залежно від питомої ваги обсягу активів кожного учасника у загальній сумі, яка забезпечується гарантіями. Ці дані до зазначеного органу надає Управлінням з питань регулювання фінансових ринків Швейцарії.

Порівняльна характеристика систем гарантування вкладів в Україні та Швейцарії

№ з/п	Ознака	Україна	Швейцарія
1.	Сфера застосування	Система гарантування вкладів розповсюджується виключно на діяльність банківських установ, які реалізують послуги з залучення тимчасово вільних коштів фізичних осіб	Система гарантування забезпечує повернення коштів у разі виникнення неплатоспроможності не лише комерційних банків, але і фондових дилерів
2.	Сфера розповсюдження відповідно до видів клієнтів	Система гарантує повернення коштів лише фізичним особам	Система гарантує повернення коштів і фізичним, і юридичним особам
3.	Сума граничного розміру відшкодування коштів	200000 грн* (за курсом валют на 01 травня 2014 року – 12143,29 євро)	100000,00 євро
4.	Джерела виплат	Кошти Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, які акумульовані ним відповідно до чинного законодавства	Кошти учасників асоціацій, які акумулюються унаслідок виявлення проблем з платоспроможністю окремих фінансових установ
5.	Час сплати коштів клієнтам фінансових установ, які визнані неплатоспроможними	Фонд завершує виплату гарантованих сум відшкодування коштів закладами в день внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб запису про ліквідацію банку як юридичної особи	Упродовж одного місяця.
6.	Кількість учасників	Учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є банки, участь яких є обов'язковою	Всі банки, які мають філіали у Швейцарії у відповідності до діючого законодавства; аналогічна норма існує і у відношенні до фондових дилерів (на 01 травня 2014 року 289 банків та 55 фондових дилерів)

* Відповідно до норм п. 1 ст. 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [1].

** Складено автором.

До керівних органів Асоціації захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів відповідно до законодавства прийнято відносити:

1) загальні збори членів – всі банки та фондові дилери, які підписали згоду; також можуть допускатися інші члени, які подали заявку на вступ до організації на розгляд ради директорів; загальні збори проводяться не рідше одного разу на три роки;

2) рада директорів – складається не більше ніж з дванадцяти осіб, які обираються з представників Швейцарської приватної асоціації швейцарських банкірів, Швейцарської асоціації незалежних фондових дилерів, Асоціації швейцарських банкірів для швейцарських бізнес клієнтів;

3) аудитори – обираються загальними зборами організації терміном на три роки; перевіряють фінансову звітність Асоціації захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів кожного року.

Соціальним чинником, що сприятиме розвитку фінансового сектора, є довіра населення до фінансових інституцій та національної валюти. На прикладі Швейцарії можна стреджувати: одним із чинників стабільності та стійкості національної валюти – франку – є довіра людей. В Україні існує проблема доларизації економіки – населення очікує підвищення курсу долара щодо гривні, значну інфляцію. Тому люди прагнуть вберегти свої заощадження в інших валютах. Швейцарський франк через ці причини та чинники є стабільнішим і стійкішим за євро та долар, що тільки посилює фінансову систему країни [2, с. 7–8].

Висновки. Отже, виконавши ґрунтовний аналіз системи гарантування вкладів Швейцарії, можна стверджувати, що інституційний прояв її у вигляді існування Асоціації захисту депозитів для швейцарських банків і фондових дилерів справді виконує покладені на неї функції та робить вагомий внесок у розвиток банківської системи Швейцарії та загальну стабілізацію її національної економіки. Зазначена система побудована на інших засадах порівняно з аналогічною системою, що функціонує в Україні.

Основна відмінність – це мінімізація ролі держави у виплатах гарантій за зобов'язаннями фінансових установ, які вирішено визнати банкрутами. Вважається, що інші учасники найбільше зацікавлені у підтримці стабільності розвитку депозитного ринку та ринку цінних паперів. Фактично, спокій на цих ринках сприяє зростанню рівня довіри клієнтів до діяльності банків і фондових дилерів, що є запорукою насамперед їх ефективної діяльності у майбутньому та може гарантувати отримання прибутків.

Нині більшість вітчизняних науковців стверджує, що в українських реаліях за банкрутства одного універсального банку Фонд гарантування вкладів фізичних осіб без допомоги держави не зможе виконати покладені чинним законодавством на нього функції. Саме тому, на нашу думку, в Україні за чинної системи завжди актуальними будуть питання нарощення активів зазначеного Фонду для забезпечення стабільності на депозитному ринку. Загалом комерційні банки як окремі учасники не зацікавлені у виявленні слабких із фінансової точки зору учасників банківського ринку, оскільки їм у будь-якому разі необхідно буде сплачувати відрахування до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, розміри яких зафіксовано у чинному законодавстві України. У Швейцарії необхідність гарантування вкладів держава перевела у сферу відповідальності виключно банківських установ і фондодових дилерів. Окремі складові такого механізму варто, на нашу думку, впровадити і в Україні, надавши банківським установам більшої свободи у регулювання власної діяльності, та підвищити їх зацікавленість у стабільності функціонування банківських установ загалом.

1. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/aws/show/4452-17>

2. Крючок М. Досвід Швейцарії для розвитку України / М. Крючок, А. Лихолат, С. Молчанов, С. Ярошенко // Ідеї світу для розвитку України: збірник письмових робіт учасників проекту «Створи Візію України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cdr-ukraine.org/projects/researchanalytics/222-ideasoftheworldfordevelopmentofukraine.html>

3. Набок Р. Обґрунтування підходів до функціонування системи страхування депозитів та її вплив на банківський сектор України / Р. Набок, К. Черкашина // Вісник НБУ. – 2010. – № 7. – С. 36–39.

4. Науменкова С. В. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн: навчальний посібник / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – К.: Центр наукових досліджень НБУ; Університет банківської справи НБУ, 2010. – 170 с.

5. Фітас Н. Ю. Система страхування депозитів в Україні: сучасні реалії та перспективи / Н. Ю. Фітас // Фінанси, банки, інвестиції: науковий вісник. – 2011. – № 4. – С. 55–59.

6. Official web-site of Deposit Protection of Banks and Securities Dealers. [E-resource]. – Access mode: <http://www.einlagensicherung.ch/en/dokumente/statuten-link>

7. What is the Financial and Banking Systems of Switzerland? / Banks and Banking Systems of the European States. [E-resource]. – Access mode: <http://bank-system.blogspot.com/p/what-is-financial-and-banking-systems.Html>

Дубина М. В. Особенности функционирования системы страхования вкладов в Швейцарии.

Исследована современная система гарантирования вкладов, которая сегодня создана в Швейцарии и гарантирует не только возврат вложенных средств в депозитные программы коммерческих банков, но и обеспечивает получение собственных средств клиентами фондовых дилеров. Также в статье предложен сравнительный анализ систем гарантирования вкладов Украины и Швейцарии с выделением основных критериев такого анализа, в частности: сферы применения, сферы распространения в соответствии с видами клиентов, суммы предельного размера возмещения, источников выплат, времени уплаты средств клиентам финансовых учреждений, количества участников.

Ключевые слова: вклад, система гарантирования вкладов, Фонд гарантирования вкладов физических лиц, фондовые дилеры, Ассоциация защиты депозитов для швейцарских банков и фондовых дилеров.

Dubyna M. B. Functioning features of deposit insurance system in Switzerland.

The modern system of deposit guarantee, which is established in Switzerland, was studied in the article. Defined, that this system in Switzerland, unlike in Ukraine, guarantees a return of assets, were invested in commercial banks deposit programs. Also it system provides to obtain own financial resources of securities dealers clients in the event of loss money due to the deteriorating financial condition of these establishments. Public body performing a function of deposit guarantee is called the Depositor Protection Scheme for Swiss Banks and Securities Dealers. The main purpose of its existence is to protect customer deposits of banks in Switzerland and thus strengthen consumer trust in the banking services and to securities dealers, does own contribution to the organization Swiss financial system' stability.

Said system has its advantages primarily for customers of banks and securities dealers in Switzerland, as it provides money back guarantee with minimal involvement of the state in this process. This mechanism allows the participants of the banking market and the securities market to decide the problem of insolvency of individual institutions and be more concerned about full compensation to customers' resources that they may be lost. Practice such system guaranteeing deposits in Switzerland promotes of increasing interest of the participants of the financial market in compliance with stability, which increases the level of customer trust in the activities of these establishments.

In the article also comparative analysis of the deposit guarantee Switzerland and Ukraine was made with the determine the main criteria for this analysis, in particular: sphere of applications; sphere of the dissemination according to the types of customers; volume of the maximum amount of refund; source of repayment; time payment of funds for customers of financial institutions, that are recognized as insolvent; number of participants.

Key words: deposit, system guaranteeing deposits, Deposit guarantee fund, Securities Dealers, The Depositor Protection Scheme for Swiss Banks and Securities Dealers.

Стаття надійшла 4 квітня 2014 р.